

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอัตราภาวะโภชนาการเกินของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี

วศิรัตน์ ศรีวงศ์วรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เมษายน 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ วศิรัตน์ ศรีวงศ์วรรณ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน ของมหาวิทยาลัย
บูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
(ดร.วรรณภา อัสวชัยสุวิกรม)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ จันทน์ประเสริฐ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ เกตุรานนท์)

.....
(ดร.วรรณภา อัสวชัยสุวิกรม)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ จันทน์ประเสริฐ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรสา สุริยาพันธ์)

คณะพยาบาลศาสตรบัณฑิตได้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกร ทรัพย์กรานนท์)

วันที่ 9 เดือน เมษายน พ.ศ. 2553

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างยิ่ง จากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร. วรณิกา อัสวชัยสุวิกรม อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณ จันทร์ประเสริฐ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ เกตุรานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรสา สุริยาพันธ์ คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัญญรัตน์ ลาภวงศ์วัฒนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมสมัย รัตนกริยากุล อาจารย์ธารารัตน์ ดวงแข นางสายฝน ดันตะโยธิน และนางสาวอุดมลักษณ์ จำสัดย์ ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนนทบุรี ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนทุกท่านที่ให้โอกาสผู้วิจัย ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ดร. นิชดา สารถวัลย์แพศย์ และ ดร. ศรีวรรณ มีบุญ ที่ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัย และสนับสนุนช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน ขอขอบคุณพี่ ๆ และเพื่อน ๆ ร่วมงานที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี ที่ให้ความช่วยเหลือในการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้วิจัยให้ผู้วิจัยได้มีเวลาในการทำวิจัยในครั้งนี้ ตลอดจนให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ มารดา พี่ ๆ ทุกคนในครอบครัวที่ให้ความรัก ความห่วงใยให้กำลังใจ และสนับสนุนช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน ขอขอบคุณ พี่แอนนา สุมะโน และพี่ ๆ นักศึกษาปริญญาโท ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจเสมอมาจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

วดีรัตน์ ศรีวงศ์วรรณ

47910838: สาขาวิชา: การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน: พย.ม. (การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน)

คำสำคัญ: ภาวะโภชนาการเกิน, นักเรียน, การจัดการอาหารกลางวัน

วศิรัตน์ ศรีวงษ์วรรณ: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอัตราภาวะโภชนาการเกินของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี (FACTORS RELATED TO OVERWEIGHT RATE OF STUDENTS IN PRIMARY SCHOOL UNDER THE JURISDICTION BASIC EDUCATION OFFICE, NONTHABURI PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: วรณิภา อัสวชัยสุวิกรม, Ph.D., สุวรรณ จันทร์ประเสริฐ, ศด. 99 หน้า. ปี พ.ศ. 2553.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยการจัดการอาหารกลางวัน ชนิดของอาหารว่างที่จำหน่ายในโรงเรียน แหล่งจำหน่ายอาหารนอกโรงเรียน และกิจกรรมการสนับสนุนการออกกำลังกายของนักเรียน กับอัตราภาวะโภชนาการเกินของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 42 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน การสนับสนุนกิจกรรมการออกกำลังกาย แบบบันทึกการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงของนักเรียน รายการอาหารกลางวัน ชนิดอาหารว่างที่จำหน่ายในโรงเรียน และจำนวนแหล่งจำหน่ายอาหารนอกโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน ผลการวิจัยพบว่า อัตราของภาวะโภชนาการเกินของนักเรียนในโรงเรียน จังหวัดนนทบุรี เท่ากับร้อยละ 12.2 จำนวนแหล่งจำหน่ายอาหารนอกโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตราภาวะโภชนาการเกินของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r_s=0.60, p<.001$)

47910838: MAJOR: COMMUNITY NURSE PRACTITIONER; M.N.S.

(COMMUNITY NURSE PRACTITIONER)

KEYWORD: OVERWEIGHT, STUDENTS, SCHOOL LUNCH SERVICE

WADEERAT SRIWONGWAN : FACTORS RELATED TO OVERWEIGHT
RATE OF STUDENTS IN PRIMARY SCHOOL UNDER THE JURISDICTION BASIC
EDUCATION OFFICE, NONTHABURI PROVINCE. ADVISORY COMMITTEE: WANNIPA
ASAWACHAISUWIKROM, Ph.D., SUWANNA JUNPRASERT, Dr.P.H. 99 P. 2010.

The purpose of this study was to examine the relationships between school lunch service, kinds of snack, the number of food vendors outside schools, activities supporting exercise and overweight rate of students in primary schools under the Jurisdiction of Basic Education Office, Nonthaburi province. The samples were 42 schools. Research instruments included the interview forms related to school information, activities supporting exercise, the record related to weight and height, lunch menu, kinds of snack available at school, and the number of food vendors outside schools. Data were analyzed through the computer program including percentages, means, standard deviation, and Spearman rank correlation coefficient. The result showed that overweight rate of students in Nonthaburi province was 12.2 percent, and the number of food vendors outside schools was significantly positive related to was overweight rate of students ($r_s=0.60, p<.001$).

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4
คำถามการวิจัย.....	5
สมมติฐานการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
ขอบเขตการวิจัย	6
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ภาวะโภชนาการในเด็กวัยเรียน	9
ภาวะโภชนาการเกินในเด็กวัยเรียน	16
ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโภชนาการเกินในเด็กวัยเรียน	23
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	40
การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน	43
ส่วนที่ 2 อัตราภาวะโภชนาการเกินของนักเรียน	44
ส่วนที่ 3 การจัดบริการอาหารกลางวัน	44
ส่วนที่ 4 ชนิดของอาหารว่างที่จำหน่ายในโรงเรียน	47
ส่วนที่ 5 แหล่งจำหน่ายอาหารนอกโรงเรียน	49
ส่วนที่ 6 การสนับสนุนกิจกรรมการออกกำลังกายในโรงเรียน	52
ส่วนที่ 7 ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับ กับอัตราภาวะ โภชนาการเกิน ของนักเรียนใน โรงเรียน	53
5 อภิปรายผล สรุป และข้อเสนอแนะ	55
การอภิปรายผล	57
ข้อเสนอแนะ	62
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	63
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	70
ภาคผนวก ก	71
ภาคผนวก ข	73
ภาคผนวก ค	81
ภาคผนวก ง	91
ภาคผนวก จ	94
ประวัติย่อของผู้วิจัย	99

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กลุ่มอาหารที่เด็กวัยเรียนควรได้รับใน 1 วัน	15
2	ปริมาณของอาหารกลุ่มต่าง ๆ ตามพลังงานที่กำหนด.....	15
3	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนจำแนกตาม ประเภท ขนาดที่ตั้งของโรงเรียนและการ ประเมินภาวะโภชนาการของนักเรียน	43
4	อัตราภาวะโภชนาการเกินของนักเรียนใน โรงเรียนระดับประถมศึกษาจำแนกตาม เขตเมืองและเขตนอกเมือง	44
5	จำนวนและร้อยละของโรงเรียน จำแนกตามข้อมูลการจัดบริการอาหารกลางวัน	45
6	จำนวนและร้อยละของโรงเรียน จำแนกตามข้อมูลความถี่ของการจัดบริการ อาหารกลางวันให้นักเรียน	46
7	จำนวนและร้อยละของโรงเรียน จำแนกตามเกณฑ์การจัดบริการอาหารกลางวัน	47
8	จำนวนและร้อยละของโรงเรียน จำแนกตามประเภทของจำนวนชนิดของอาหารว่าง ที่จำหน่ายในโรงเรียน	47
9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุดของโรงเรียน จำแนกตามประเภท จำนวนชนิดของอาหารว่างที่จำหน่ายในโรงเรียน.....	53
10	จำนวนและร้อยละของโรงเรียน จำแนกตามจำนวนแหล่งจำหน่ายอาหาร นอกโรงเรียนรัศมี 50 เมตร	49
11	จำนวนและร้อยละของโรงเรียน จำแนกตามประเภทของจำนวนชนิดอาหาร ที่ที่จำหน่ายนอกโรงเรียน	50
12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุดของโรงเรียน จำแนกตามจำนวน แหล่งจำหน่ายอาหาร ประเภทจำนวนชนิดอาหารที่มีจำหน่ายนอกโรงเรียน	52
13	จำนวนและร้อยละของโรงเรียน จำแนกตามกิจกรรมการออกกำลังกาย	53
14	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน (Spearman Rank Correlation Coefficient) ของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอัตราภาวะโภชนาการเกินของนักเรียนในโรงเรียน	54
15	อัตราภาวะโภชนาการเกินของนักเรียน จำแนกรายโรงเรียน	95

สารบัญภาพ

ตารางที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 ยุทธศาสตร์สำคัญด้านอาหารและโภชนาการ	24
3 ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	37
4 กราฟแสดงเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของเด็กเพศชาย.....	97
5 กราฟแสดงเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของเด็กเพศหญิง	98